

Micile aritmii

Cum una din regulile acestor cârcoteli este “fără atac la persoană” și cum îmi vine greu să scriu despre epigrame și epigramaști fără să-i atac, voi vorbi mai mult despre mine. Egocentrismul nu figura printre interdicții.

În adolescență am umplut două caiete cu poezii, majoritatea pastişe după Eminescu și Coșbuc. După care, timp de peste 30 ani, programarea calculatoarelor mi-a satisfăcut integral necesitatea de a-mi exprima simțul artistic și creativitatea. Da, rămân la părerea că un adevărat programator este mai degrabă artist decât matematician sau inginer. Prin 2004, odată cu trecerea la atribuții de serviciu administrative, literatura a redevenit mai întâi un hobby, apoi o preocupare permanentă. Am început să devin mai activ pe site-ul literar *agonia*. M-au atras genurile umoristice, dintre care epigrama a căpătat pondere maximă, datorită scurtimei – o puteam scrie printre picături. Maeștrii genului erau, în acea vreme, Ion Diviza, Sorin Olariu, Florin Rotaru, Viorel Vrânceanu, Carmen Chioinea și, ocazional, Laurențiu Orășanu. Ulterior au venit din afară Nicolae Bunduri, Ioan Toderașcu, Cornel Rodean, Grigore Chitul, Vasile Vajoga sau au apărut din “spuma” valurilor Petru-Ioan Gârda, Vali Slavu, Ion Ruse... Să mă ierte toți cei nemenționați.

Prin 2011 mi-am adunat epigramele scrise până atunci într-o carte, “Epi...gramatica”. Eram foarte mândru de volumul meu. Peste vreun an, Laurențiu Orășanu m-a întrebat câte premii am obținut cu el la festivalurile de epigrame. “Niciunul!” i-am răspuns, gândindu-mă cât de părtinitoare erau juriile. În timp, după aproape zece ani, mi-am dat seama de adevăratele motive. Voi exemplifica, în continuare, cu epigrame din acest volum.

1. Scriam mai mult după ureche, fără a cunoaște regulile de compunere. Să plasezi poanta în ultimul vers îmi era clar, însă asta este mai degrabă o regulă umoristică decât epigramatică. Toate bancurile bune o respectă. Dar să nu ai cuvinte de umplutură, asta n-o știam. Iată:

Mașina mea are o mare autonomie

De câte ori zărește-o fată
Încetinește-n dreptul ei.
Voi ce deduceți, *dragii mei* ?
E o mașină... des-frânată !

De ce ai chelia așa de deasă ?

Păi hai să-ți spun: întâia oară
Pe cap, chelia-mi era rară
Și m-am gândit așa, *măi frate*,
Că vreau ceva de calitate !

Singura justificare pentru “dragii mei” sau “măi frate” este de a completa versul, din motive de ritm și rimă.

2. Excelam în jocurile de cuvinte, ligamente și omonimii. Uneori am fost lăudat pentru asta. Iată un citat dintr-o recenzie a maestrului Șerban Codrin, un poet cunoscut, intitulată “Dan Norea sau defectele inteligenței”: “Comparabil cu puține sau cu nici unul, volumul său „Epi...gramatica”, ExPonto, Constanța, 2011, nu prea are pereche printre antologiile de epigrame românești din toate timpurile. Poetul se comportă ca un filolog, stăpânește un arsenal uluitor de periculos de jocuri de cuvinte, încât devine o carte de inspirație pentru oricine se simte confortabil într-un gen literar minor, un catren cu poantă subtilă, în general

migratoare de la un versificator la altul.”. Da, dar juriile sunt formate din epigramaști, nu din poeți. Așa că jocurile mele de cuvinte nu erau prea apreciate. Am înțeles, ulterior de ce, când am găsit o parte din ele refolosite de epigramaști apăruți după mine care, în mod cert, nu-mi citiseră volumul. Sunt metode facile care permit similaritățile.

Unei blonde flegmatice

Tot timpu' are-n gură o gumiță,
Pe chip o nepăsare evidentă,
Văzând însă ce-i iese din guriță
Te duce gândul: "Oare e... *de-mentă* ?"

Un pieton accidentat

Dup-accident, e întrebat
De-un polițist în trecere:
- Văd că ești beat. Cum s-a-ntâmpat ?
- Păi fost-a chiar *pe-trecere*.

3. Epigrama trebuie să curgă fluent, nu e indicat să o fragmentezi prin dialog sau propoziții distincte.

O boală cronică e mai rea decât una acută ?

O soprană cunoscută
Luă aiurea o *acută*.
Colega, sardonică:
-Să vezi, mâine-i *cronică* !

Merg la vecină, mi se pare, numai în zilele impare

Am o vecină nouă. Frumoasă. Măritată.
Și nu mă dau deloc cocoș d-ăla cu moț,
Mă vrea la două zile, fiindcă mi-a zis pe dată:
-Să vii la mine numai în zile *fără soț* !

4. La concursuri sunt apreciate epigramele cu versuri scurte, de 8-10 silabe. Ori, la mine în volum, găsești versuri kilometrice:

Sinucigașul

Simt în mine nevoia de un vid absolut,
Sunt mahmur, șapte zile am fumat și-am băut,
Am picioare de ceară și am limba de clei,
Mai încerc o metodă, un exces de femei.

François Villon – “*Mais où sont les neiges d'antan?*”

Dacă în copilăria lui Villon, un bard sprintar,
Ar fi existat în urbe un primar mai gospodar,
Azi literatura lumii în mod cert era frustrată
De acele minunate, mari "zăpezi de altădată".

5. Titlul trebuie să fie discret, să nu contribuie la pregătirea poantei. Mai concret, epigrama trebuie să poată fi citită la fel de bine cu sau fără titlu. Ori prin 2005, mi se părea că am descoperit roata – când nu-mi ajungeau cele patru versuri, foloseam titlul pentru a completa mesajul.

Rime - aabb, abba,...

Epigramiștii în etate,
Ce știu a potrivi silaba,
Nu le mai vor *îmbrățișate*,
În schimb, ciudat, preferă *baba*.

Justificare matematică pentru un copil mai negricios

La întrebarea unor babe
Răspunde doamna: - ...Și în fond
Bărbatul meu e-'nalt și blond
Dar *numerele...* sunt *arabe*.

6. În epigrame este practic interzisă versificarea bancurilor. Eu am mai comis și așa ceva.

Dacă tocmai a plouat efectul e garantat

Ploaia e torențială; stând în pom pe o crenguță
Păsăroi-u-i face curte păsăricii cea drăguță
Și-o mângâie... și o roagă... și-o sărută... și-i dă roată...
După lung acest preludiu păsărica-i udă toată.

Obiceiuri pariziene

O franțuzoaică pură
Își ceartă fata bine:
- Ca să te fac pe tine
Mi-am luat-o de la gură !

7. Subtilitatea e recomandabilă, din când în când, dar nu la concursuri. Acolo un jurat trebuie să citească sute de epigrame și nu are timp să revină asupra lor. De epigramele ce urmează eram foarte mândru atunci când le-am scris – mai serioase, cu caracter de generalizare, jocuri de cuvinte discrete. Prea discrete, nu le-am regăsit în niciuna din zecile de antologii în care am apărut.

Paradox rural

Observ că, de când oamenii din sat
Se mută-n universul citadin,
Cu cât țăranul e mai *cultivat*,
Cu-atât pământul este mai puțin.

Termen de garanție

Să vă spun o taină mare
Cum e omul garantat:
Știți, la ultima suflare
Chiar atunci... *a expirat*.

8. Dacă până acum sunteți sau nu de acord cu obiecțiile mele (eu aș prefera să mă contraziceți vehement), ultimul punct este incontestabil. Datorită lecturilor și a încercărilor literare din tinerețe, eram convins că stau foarte bine cu prozodia. Ei bine, s-a dovedit că nu am o ureche atât de muzicală cum credeam. Abia după publicarea volumului mi-am descoperit o mulțime de mici aritmii, pe care eu le consideram în regulă. Toate apar din cauza acelor cuvinte bisilabice – dacă, peste, fără, până, însă, pentru, numai, mare, acum, lângă... La o recitare cu intonație, le maschezi ușor. Dar la o scandare riguroasă, zgârie la urechi.

La cercul de tir cu arcul

Ca s-ajung un bun arcaș
Să mă antrenez încerc,
Dar m-am *lăsat* păgubaș:
N-au decât un arc... de cerc.

Aberație

Am un sinus inflammat,
De durere-s ca nebunu'.
A ajuns în mod ciudat
Mai *mare* ca 1.

Niciunul nu e drept

Cu doi șefi m-am pricopsit.
Acum sunt ușor confuz:
Unul este ascuțit
Dar mai mare-i cel obtuz.

$x = a + bi + ci + di + \dots$

Femeia e complexă, tare
Îl bagă pe bărbat în boală:
Numai o parte e reală
...Mai multe sunt imagine.

„Epigrama este un strănut literar”(G. Călinescu)

În aer rece inspirat,
Dorind tenace să răcească,
Niciun strănut nu s-a iscat,
Ci doar o tuse măgărească.

Of-of-of și aoleo!

Bolnavii au probleme zi de zi
Și unele nu sunt deloc nimicuri:
La chioșc, *lângă* spital, chiar vizavi,
De ieri, domnița nu mai are plicuri.

Soluție pentru iarna grea ce va urma

Cu frigul cred c-am rezolvat
(E o prezicere funebră):
Dormi-vom câte doi în pat,
Unul normal, *unul* cu febră.

Cererea chirurgului către director

Pe X la morgă l-am văzut,
Îl vreau *pentru* autopsie,
Căci, nu știu cum, mi-au dispărut
Atunci, vreo două bisturie.

O coroană bogată

S-a supărat degeaba bietul rege,
Unui moșneag, focoasa lui matroană
Respectă nesmintit o veche lege:
Îi pune coarne chiar pe sub coroană.

Euforie

Eu și-un amic, de vodcă plini,
Plutim acuma printre stele,
Căci am văzut *două* mașini
Și-am vrut să trecem printre ele.

Credeți-mă, mai sunt în carte multe asemenea exemple “Așa nu!”. Pe începători îi îndemn să acorde o mare atenție fenomenului, pentru că la concursuri, prozodia perfectă nu îți acordă automat note mari, dar absența ei duce în mod cert la micșorarea drastică a notei.

Personal, am din cei în ce mai puține aritmii. Dar asta e ca și cum te-ai lăuda: “Sunt un șofer din ce în ce mai bun. Pe zebra, dau prioritate pietonilor într-un procent de peste 80%”. La concursuri, polițiștii din juriu sunt mai vigilenți decât cei de pe stradă.

Dan NOREA